

PROGRAM „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”

ZAPROSZENIE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW 2008-2010

AKTUALIZACJA 2010 – PRIORYTETY STRATEGICZNE

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. JAK KORZYSTAĆ Z TEGO DOKUMENTU.....	3
2. Ogólny kontekst polityczny	4
3. Ogólne i szczegółowe cele programu „Uczenie się przez całe życie”	5
4. Warunki programu międzysektorowego	6
ROZDZIAŁ 1 – PROGRAMY SEKTOROWE.....	7
1. Comenius – Edukacja Szkolna.....	7
1.1. Mobilność i partnerstwa.....	9
1.2. Projekty wielostronne.....	9
1.2.1. Priorytet 1: Opracowywanie metod nauczania i uczenia się mających umacniać „przekrojowe” kompetencje kluczowe.....	9
1.2.2. Priorytet 2: Podnoszenie sprawności czytania oraz innych umiejętności podstawowych.....	10
1.2.3. Priorytet 3: Uczenie się języków obcych i różnorodność językowa.....	10
1.2.4. Priorytet 4: Kształtowanie środowiska edukacji cyfrowej pozwalającego na zdobycie kompetencji kluczowych	10
1.2.5. Priorytet 5: Zmniejszenie zakresu zjawiska przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej.....	10
1.2.6. Priorytet 6: Rozwój szkoły i zarządzanie placówkami szkolnymi.....	11
1.3. Sieci.....	11
1.3.1. Priorytet 1: Opracowanie wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem	11
1.3.2. Priorytet 2: Zarządzanie szkołami.....	11
1.3.3. Priorytet 3: Wspieranie przedsiębiorczości i związków ze światem pracy.....	12
1.3.4. Priorytet 4: Kształtowanie środowiska edukacji cyfrowej pozwalającej na zdobycie kompetencji kluczowych	12
1.3.5. Priorytet 5: Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i technicznych.....	12
1.3.6. Priorytet 6: Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych	13
1.3.7. Priorytet 7: Przedwczesne zakończenie nauki szkolnej	13
2. Erasmus – Szkolnictwo wyższe, w tym kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkolnictwa wyższego	14
2.1. Mobilność.....	16
2.2. Projekty wielostronne.....	17
2.2.1. Projekty związane z opracowywaniem programów nauczania (RPN)	17
2.2.2. Projekty skupiające się na współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami	17
2.2.3. Projekty wspierające modernizację instytucji szkolnictwa wyższego	18
2.2.4. Projekty w ramach „wirtualnego kampusu”.....	18
2.3. Sieci.....	19

2.3.1.	Sieci akademickie.....	19
2.3.2.	Sieci strukturalne.....	19
3.	Leonardo da Vinci – kształcenie i szkolenie zawodowe oraz ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe.....	21
3.1.	Mobilność i partnerstwa.....	22
3.2.	Projekty wielostronne.....	23
3.2.1.	Priorytet 1: Przejrzystość i uznawanie kompetencji i kwalifikacji.....	23
3.2.2.	Priorytet 2: Podnoszenie jakości i atrakcyjności systemów i praktyk związanych z kształceniem i szkoleniem zawodowym.....	24
3.2.3.	Priorytet 3: Rozwój umiejętności zawodowych z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy - Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy.....	25
3.2.4.	Priorytet 4: Rozwój umiejętności i kompetencji nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i opiekunów w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego.....	25
3.3.	Sieci.....	26
3.3.1.	Sieci ECVET.....	26
3.3.2.	Sieci stron zainteresowanych.....	26
4.	Grundtvig – Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacji.....	27
4.1.	Mobilność i partnerstwa.....	28
4.2.	Projekty wielostronne.....	29
4.2.1.	Priorytet 1: Kompetencje kluczowe.....	29
4.2.2.	Priorytet 2: Poprawa jakości kształcenia dorosłych.....	29
4.2.3.	Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i dostępu do kształcenia dorosłych.....	30
4.2.4.	Priorytet 4: Poprawa walidacji poza- i nieformalnego uczenia się.....	30
4.2.5.	Priorytet 5: Promocja uczenia się osób dorosłych wśród migrantów i osób z grup w niekorzystnej sytuacji lub z grup marginalizowanych.....	30
4.2.6.	Priorytet 6: Nauczanie i uczenie się w późniejszym wieku; uczenie się rodzinne i międzypokoleniowe.....	31
4.3.	Sieci.....	31
4.3.1.	Priorytet 1: Uczenie się języków obcych przez dorosłych.....	31
4.3.2.	Priorytet 2: Tworzenie sieci akademickich na rzecz kształcenia dorosłych.....	31
4.3.3.	Priorytet 3: Tworzenie sieci zainteresowanych stron w dziedzinie kształcenia dorosłych.....	32
4.3.4.	Priorytet 4: Walidacja i certyfikacja.....	32
	ROZDZIAŁ 2 – PROGRAM MIĘDZYSEKTOROWY.....	33
1.	Działanie kluczowe 1 – współpraca strategiczna i Innowacyjność.....	33
1.1	Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność).....	33
1.2	Analizy i badania porównawcze.....	34
2.	Działanie kluczowe 2 – Języki obce.....	36
2.1	Projekty wielostronne.....	36
2.2	Sieci.....	36
3.	Działanie kluczowe 3 – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (TIK).....	38
3.1	Projekty wielostronne.....	38
3.2	Sieci.....	39
4.	Działanie kluczowe 4 – upowszechnianie i wykorzystywanie wyników.....	41
	ROZDZIAŁ 3 – PROGRAM JEAN MONNET.....	42
	Działalność w zakresie nauczania, badań i debat programu Jean Monnet.....	42

WPROWADZENIE

1. JAK KORZYSTAĆ Z TEGO DOKUMENTU

Niniejszy dokument stanowi aktualizację priorytetów zaproszenia do składania wniosków na lata 2008-2010 w ramach wspólnotowego programu „Uczenie się przez całe życie”. Określa on priorytetowe obszary tematyczne dla wniosków, jakie należy składać zgodnie z wytycznymi poszczególnych działań programu. W przeważającej części zaproszenie do składania wniosków na rok 2008-2010 pozostaje bez zmian, wprowadzono jednak pewne korekty, które wynikają ze zmian priorytetów polityki.

Priorytety określone w niniejszym dokumencie są odzwierciedleniem zagadnień kluczowych dla rozwoju strategii w zakresie kształcenia i szkolenia na poziomie europejskim. Wybrane wnioski powinny brać pod uwagę te priorytety.

Niniejsze zaproszenie powinno być rozpatrywane wraz z następującymi dokumentami:

- Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca program „Uczenie się przez całe życie” na lata 2007-2013¹.
- Przewodnik po programie „Uczenie się przez całe życie” zawierający opis działań oraz uregulowań finansowych i administracyjnych².

¹ Decyzja nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie oraz decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1357/2008/WE z 16 grudnia 2008 r. zmieniająca decyzję nr 1720/2006/WE.

² http://ec.europa.eu/education/llp/doc848_en.htm

2. OGÓLNY KONTEKST POLITYCZNY

Głównym priorytetem programu „Uczenie się przez całe życie” jest zwiększenie wkładu kształcenia i szkolenia w osiągnięcie celu lizbońskiego, jakim jest uczynienie gospodarki UE najbardziej konkurencyjną opartą na wiedzy gospodarką na świecie, charakteryzującą się zrównoważonym rozwojem gospodarczym, zapewniającą lepsze i liczniejsze miejsca pracy i większą spójność społeczną.

Program ten wspiera w szczególności wdrożenie europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zgodnie z programem prac „Edukacja i szkolenie 2010”³ oraz nowymi strategicznymi ramami europejskiej współpracy obowiązującymi do 2020 r. Państwa członkowskie dążą do realizacji postulatów uczenia się przez całe życie i mobilności za pomocą otwartej metody koordynacji, podnosząc jakość i skuteczność kształcenia i szkolenia, promując równość, spójność społeczną i aktywność obywatelską oraz wspierając kreatywność i innowacyjność na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia w Europie⁴.

W tym kontekście, dla niniejszego zaproszenia do składania wniosków, szczególnie istotne są następujące, przedstawione niedawno inicjatywy:

- komunikat „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”, dotyczący przewidywania wymogów rynku pracy i potrzeb w zakresie umiejętności oraz ich wzajemnego dopasowywania⁵
- współpraca uniwersytetów i przedsiębiorstw oparta na treści komunikatu Komisji dotyczącego nowego partnerstwa na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw⁶
- działania służące zwiększeniu mobilności obywateli oraz starania mające na celu zapewnienie przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia w Europie oraz powszechniejsze uznawanie okresów nauki za granicą⁷.

Pełen zestaw dokumentów referencyjnych dotyczących powyższego tematu został opublikowany na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury⁸.

Szczegółowy kontekst polityczny dotyczący edukacji szkolnej, szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych przedstawiony został w rozdziałach dotyczących programów sektorowych.

³ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm

⁴ Konkluzje Rady w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/107622.pdf.

⁵ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1122_en.htm

⁶ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1124_en.htm

⁷ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1292_en.htm

⁸ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc36_en.htm

3. OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE CELE PROGRAMU „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”

Ogólne i szczegółowe cele programu „Uczenie się przez całe życie” określono w art. 1 decyzji ustanawiającej ten program. Poniżej zamieszczono je dla celów informacyjnych. Mają one zastosowanie do wszystkich części programu, a uzupełniają je szczegółowe i operacyjne cele określone dla każdego programu szczegółowego, które przedrukowano w poszczególnych rozdziałach niniejszego zaproszenia do składania wniosków.

Ogólnym celem programu, określonym w art. 1 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, jest: przyczynianie się, poprzez uczenie się przez całe życie, do rozwoju Unii Europejskiej jako społeczeństwa opartego na wiedzy, charakteryzującego się zrównoważonym rozwojem gospodarczym, liczniejszymi i lepszymi miejscami pracy oraz większą spójnością społeczną przy jednoczesnym zapewnieniu należytej ochrony środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń. Program ma w szczególności za zadanie promować wymianę, współpracę i mobilność pomiędzy systemami kształcenia i szkolenia w Unii Europejskiej, aby stały się one światowym punktem odniesienia w dziedzinie jakości.

Cele szczegółowe, określone w art. 1 ust. 3 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) przyczynianie się do rozwoju uczenia się przez całe życie na wysokim poziomie, a także propagowanie osiągania jak najlepszych wyników, innowacji oraz europejskiego wymiaru systemów nauczania i praktyki w tej dziedzinie;
- b) wspieranie realizacji europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie;
- c) wspieranie poprawy jakości, atrakcyjności i dostępności ofert w zakresie uczenia się przez całe życie w państwach członkowskich;
- d) wzmocnienie wkładu uczenia się przez całe życie w spójność społeczną, aktywność obywatelską, dialog międzykulturowy, równość płci oraz samorealizację;
- e) pomoc we wspieraniu kreatywności, konkurencyjności, szans na zatrudnienie oraz rozwoju ducha przedsiębiorczości;
- f) przyczynianie się do zwiększonego uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie osób w każdym wieku, w tym osób o specjalnych potrzebach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, niezależnie od środowiska społeczno-gospodarczego, z którego pochodzą;
- g) propagowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej;
- h) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- i) wzmocnianie roli uczenia się przez całe życie w tworzeniu poczucia obywatelstwa europejskiego opartego na zrozumieniu i poszanowaniu praw człowieka oraz zasad demokracji, a także zachęcaniu do tolerancji i szacunku dla innych narodów i kultur;
- j) wspieranie współpracy w zapewnianiu wysokiej jakości we wszystkich dziedzinach kształcenia i szkolenia w Europie;
- k) zachęcanie do jak najlepszego wykorzystywania wyników, innowacyjnych produktów i procesów oraz do wymiany dobrych praktyk w dziedzinach objętych programem „Uczenie się przez całe życie” w celu poprawy jakości kształcenia i szkolenia.

4. WARUNKI PROGRAMU MIĘDZYSEKTOROWEGO

Zgodnie z art. 14 ust. 2 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie”, z wielostronnych projektów i sieci w ramach programów Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig oraz kluczowych działań w ramach programu międzysektorowego mogą również korzystać partnerzy z krajów trzecich, którzy nie uczestniczą w programie „Uczenie się przez całe życie” na zasadach art. 7 tej decyzji. Szczegółowe informacje na temat takich działań oraz ich zasady znajdują się w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”.

Środki towarzyszące występują we wszystkich programach sektorowych oraz w działaniu kluczowym 2 (języki obce).

We wszystkich programach szczególną uwagę zwraca się na systematyczne upowszechnianie i wykorzystywanie wyników na poziomie projektu, programu oraz polityki. Wszystkie wnioski muszą zawierać jasny plan upowszechniania i wykorzystywania wyników.

Komisja będzie rozpatrywała wnioski o współfinansowanie nowych programów prac dotyczących sieci powstałych w latach ubiegłych na podstawie udokumentowanych osiągnięć tych sieci oraz wartości dodanej nowych wniosków.

ROZDZIAŁ 1 – PROGRAMY SEKTOROWE

1. COMENIUS – EDUKACJA SZKOLNA

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

W listopadzie 2008 r. Rada ds. Edukacji wyraziła zgodę na rozszerzenie europejskiej współpracy o politykę w dziedzinie edukacji szkolnej⁹. Celem jest zapewnienie wszystkim młodym ludziom wysokiej jakości kształcenia, które umożliwi im znalezienie swojego miejsca w zglobalizowanym społeczeństwie oraz szybko zmieniającym się świecie pracy, a także pomoże im w pełni rozwinąć swój potencjał, w tym potencjał dotyczący innowacyjności, kreatywności i aktywności obywatelskiej.

Ta współpraca opiera się na wspólnych osiągnięciach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”¹⁰, a w szczególności na rozwoju kluczowych kompetencji¹¹, kształceniu nauczycieli¹² oraz zasadzie równości¹³. Uwzględnia ona wezwanie skierowane do państw członkowskich przez Radę Europejską z marca 2008 r. do zmniejszenia liczby młodych ludzi, którzy nie umieją dobrze czytać oraz liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, jak również do polepszenia osiągnięć uczniów wywodzących się ze środowisk migracyjnych lub z grup w niekorzystnej sytuacji oraz uznania potrzeby zwiększenia kreatywności i innowacyjności w edukacji¹⁴.

Istotną kwestią jest również wzmocnienie współpracy w dziedzinie polityki oświatowej, ponieważ postęp prowadzący do osiągnięcia europejskich poziomów odniesienia¹⁵ odnoszących się do edukacji szkolnej jest niewystarczający: nie poprawiła się sytuacja w zakresie sprawności czytania, a postępy w odniesieniu do zapobiegania przedwczesnemu zakończeniu nauki szkolnej oraz kończeniu kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym dokonują się zbyt wolno. Pomimo tego, że liczba studentów matematyki, nauk ścisłych i przedmiotów technicznych osiągnęła docelowy pułap, liczba dziewcząt na tych kierunkach

⁹ Konkluzje Rady w sprawie przygotowania młodzieży na wyzwania XXI wieku: program europejskiej współpracy w dziedzinie szkolnictwa, 2905-te posiedzenie Rady ds. EDUKACJI, MŁODZIEŻY I KULTURY, Bruksela, 21 listopada 2008 r.,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/104238.pdf

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/index_en.htm

¹¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), Dz.U. L 394/10 z 30.12.2006 r.

http://ec.europa.eu/education/school-education/doc830_en.htm

¹² Konkluzje Rady oraz przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 15 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli (2007/C 300/07), listopad 2007 r.

http://ec.europa.eu/education/school-education/doc832_en.htm

¹³ Skuteczność i równy dostęp do europejskich systemów kształcenia i szkolenia.

Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego COM(2006) 481 wersja ostateczna, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0481:FIN:PL:PDF>

¹⁴ Konkluzje Rady, 13-14 marca 2008 r., Konkluzje Prezydencji,

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf

¹⁵ Konkluzje Rady z maja 2003 r. w sprawie poziomów odniesienia średnich europejskich wyników w zakresie kształcenia i szkolenia (poziomy odniesienia) oraz Roczne sprawozdanie z postępów za rok 2008, dostępne na stronie http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc34_en.htm, pod zakładką „News”

jest wciąż niewystarczająca, a ogólna liczba studentów tych kierunków, z wyjątkiem studiów informatycznych, spada.

Ogólnie ten rozwój strategii i istniejące wyzwania wzywają do wzmocnionej europejskiej współpracy mającej na celu:

A. wyposażenie *wszystkich* uczniów w kompetencje kluczowe związane z uczeniem się przez całe życie, zgodnie z zaleceniem z 2006 r.:

1. porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. porozumiewanie się w językach obcych;
3. kompetencje matematyczne oraz podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
4. kompetencje informatyczne;
5. umiejętność uczenia się;
6. kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. świadomość i ekspresja kulturalna.

Nie oznacza to jedynie zapewnienia, że wszyscy uczniowie uzyskają pełen zakres kompetencji kluczowych, zarówno tych związanych z danym przedmiotem, jak i kompetencji przekrojowych, ale również odnosi się to do wykorzystywania technik oceny wspierających zindywidualizowane uczenie się.

B. zapewnienie wysokiej jakości nauki dla *każdego* ucznia. Oznacza to upowszechnienie edukacji przedszkolnej, zwiększanie równości uczniów w systemach szkolnych, zmniejszenie zakresu zjawiska przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej oraz większą pomoc dla uczniów o specjalnych potrzebach, uczestniczących w ogólnym systemie edukacyjnym.

C. dalszą poprawę jakości pracy nauczycieli i innych pracowników szkół. Wymaga to zapewnienia wyższej jakości kształcenia nauczycieli, które powinno trwać przez cały okres ich aktywności zawodowej, skuteczniejszej rekrutacji nauczycieli oraz pomocy kadrze zarządzającej szkołą w poprawie jakości nauki.

W 2008 r. Komisja zorganizowała konsultacje¹⁶ dotyczące lepszego sposobu sprostania wyzwaniom, jakie niesie ze sobą imigracja i mobilność osób w UE, za pomocą narzędzi polityki edukacji. Wyniki tych konsultacji pozwolą zdefiniować bardziej ukierunkowaną strategię służącą zapewnieniu sprawiedliwych korzyści dla wszystkich uczących się osób. Komisja opublikuje sprawozdanie z tych konsultacji jesienią 2009 r.

Wprowadzenie: szczegółowe i operacyjne cele programu Comenius

Cele szczegółowe programu Comenius określone w art. 17 ust. 1 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie” są następujące:

- a) rozwijanie wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich oraz zrozumienie przez młodzież i kadrę nauczycielską jej wartości.

¹⁶ Zielona księga „Migracja i mobilność: wyzwania i szanse dla wspólnotowych systemów edukacyjnych”; konsultacje zakończono w dniu 31 grudnia 2008 r.: http://ec.europa.eu/education/news/news490_en.htm

- b) pomaganie młodym ludziom w nabyciu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego i budowania europejskiej aktywnej postawy obywatelskiej oraz zdobycia przyszłego zatrudnienia.

Cele operacyjne programu Comenius określone w art. 17 ust. 2 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności, w której uczestniczą uczniowie i kadra nauczycielska z różnych państw członkowskich;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym partnerstw pomiędzy szkołami z różnych państw członkowskich, tak aby objąć wspólnymi działaniami oświatowymi w okresie trwania programu przynajmniej 3 miliony uczniów;
- c) zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;
- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) poprawa jakości i zwiększenie wymiaru europejskiego kształcenia nauczycieli;
- f) wspieranie poprawy metod dydaktycznych i sposobu zarządzania szkołami.

Priorytety programu Comenius

Poniższe priorytety szczegółowe odzwierciedlają wyżej wymieniony rozwój strategii i obejmują dziedziny zakładające bliższą współpracę.

1.1. Mobilność i partnerstwa

Dla tych działań nie zostały określone priorytety tematyczne.

1.2. Projekty wielostronne

Wielostronne projekty Comenius obejmują opracowywanie materiałów, metod nauczania oraz innych rodzajów wsparcia dla opracowania lub przepływu innowacji. Ich celem jest zwiększanie poziomu wykształcenia i ciągły rozwój zawodowy pracowników szkół. Priorytetowo traktowane będą następujące obszary tematyczne:

1.2.1. Priorytet 1: Opracowywanie metod nauczania i uczenia się mających umacniać „przekrojowe” kompetencje kluczowe

Coraz częściej oczekuje się, że na etapie kształcenia początkowego uczniowie uzyskają tzw. „przekrojowe” kompetencje kluczowe (zob. kompetencje kluczowe od 4 do 8), które nie odnoszą się tylko do jednego przedmiotu. Wymaga to skoordynowanego podejścia różnych przedstawicieli pracowników szkoły. Istnieje szczególna potrzeba podnoszenia motywacji uczniów do uczenia się, a także zdobywania umiejętności uczenia się.

Projekty powinny skupiać się na opracowywaniu, testowaniu i wdrażaniu kursów, materiałów i metod nauczania, i innowacyjnych strategii (np. nauczanie zespołowe), mających na celu:

- zwiększanie motywacji uczniów i uatrakcyjnienie nauki, zwłaszcza w przypadku migrantów i osób z grup w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej;
- wsparcie uczniów w podnoszeniu umiejętności uczenia się; umacniania związków pomiędzy edukacją szkolną a światem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim;

- umacnianie pozycji edukacji międzykulturowej i zwiększanie jej wkładu w integrację społeczną.

1.2.2. Priorytet 2: Podnoszenie sprawności czytania oraz innych umiejętności podstawowych

Poziom sprawności czytania wśród uczniów szkół w Unii Europejskiej nie poprawia się, a w niektórych przypadkach wręcz ulega pogorszeniu. Kompetencje związane z tą umiejętnością zmieniają się, na przykład ze względu na wpływ nowych środków przekazu. Istnieje szczególna potrzeba zmniejszenia różnic pomiędzy chłopcami i dziewczętami w zakresie opanowania podstawowych umiejętności, a także, w wielu przypadkach, podniesienia podstawowych umiejętności migrantów (w tym opanowania języka kraju, w którym mieszkają) oraz osób z grup w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.

Projekty powinny skupiać się na opracowywaniu, testowaniu i wdrażaniu kursów, materiałów, nowych strategii i metod pedagogicznych stworzonych w celu poprawy nauczania i uczenia się umiejętności podstawowych.

1.2.3. Priorytet 3: Uczenie się języków obcych i różnorodność językowa

Projekty powinny skupiać się na opracowywaniu, testowaniu i wdrażaniu programów nauczania, kursów bądź materiałów, metod nauczania i strategii pedagogicznych w dziedzinach takich jak:

- wczesne uczenie się języków obcych;
- opracowywanie i upowszechnianie narzędzi nauczania i uczenia się rzadziej używanych i nauczanych języków obcych;
- zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe (CLIL); oraz
- sprawdzanie umiejętności językowych.

1.2.4. Priorytet 4: Kształtowanie środowiska edukacji cyfrowej pozwalającego na zdobycie kompetencji kluczowych

Istnieje potrzeba podniesienia i uaktualnienia umiejętności i wiedzy nauczycieli, aby mogli oni w jak największym stopniu wykorzystać nowe możliwości stworzone przez technologie informacyjno-komunikacyjne, aby wspierać proces uczenia się i nauczania oraz rozwój kompetencji przez całe życie.

Projekty powinny skupiać się na opracowywaniu, testowaniu i wdrażaniu materiałów, kursów i nowych metod pedagogicznych stworzonych w celu pomocy nauczycielom w skutecznym wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych, aby wspierać proces uczenia się oraz podnieść zakres wykorzystania wysokiej jakości materiałów cyfrowych w szkołach.

1.2.5. Priorytet 5: Zmniejszenie zakresu zjawiska przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej

Zmniejszenie zakresu zjawiska przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej (przerwania nauki) pozostaje jednym z kluczowych wyzwań dla europejskich systemów edukacji. Nauczyciele i inni pracownicy szkół muszą być dobrze przygotowani do opracowywania

indywidualnych i ogólnoszkolnych strategii, które zapewnią wszystkim uczniom pomyślne zakończenie nauki szkolnej.

Projekty powinny skupiać się na opracowaniu metod pedagogicznych, testowaniu i wdrażaniu strategii i materiałów, które pomogą nauczycielom w odgrywaniu aktywnej roli w zapobieganiu zjawisku przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej.

1.2.6. *Priorytet 6: Rozwój szkoły i zarządzanie placówkami szkolnymi*

Rada stwierdziła, że szkoły powinny rozwijać się na zasadzie „wspólnot edukacyjnych” opartych, między innymi, na wspólnej wizji i partnerstwie. Umiejętności kadry zarządzającej szkołami w zakresie motywowania uczniów i pracowników do nauki stały się kluczowe. W tym kontekście kierujący szkołami to wszyscy pracownicy szkoły pełniący jakiegokolwiek obowiązki związane z zarządzaniem nią.

Projekty powinny skupić się na opracowywaniu, testowaniu i wdrażaniu strategii i metod praktycznego szkolenia z zakresu zarządzania szkołą, w tym umiejętności potrzebnych do rozwoju szkoły, jako wspólnoty edukacyjnej.

1.3. Sieci

Priorytetowo traktowane będą następujące obszary tematyczne:

1.3.1. *Priorytet 1: Opracowanie wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem*

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określania i promocji jakości wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, w szczególności:

- określania, wymiany i wykorzystania doświadczenia i dobrych praktyk dotyczących wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem;
- ustalenia równowagi pomiędzy społecznymi i edukacyjnymi aspektami świadczonych usług;
- wsparcia wczesnego nabywania umiejętności językowych, w szczególności u dzieci ze środowisk migranckich;
- promowania metod pedagogicznych dążących do rozwijania kreatywności u dzieci od wczesnego wieku;
- określania obszarów tematycznych projektów wielostronnych i innych rodzajów współpracy na poziomie europejskim.

1.3.2. *Priorytet 2: Zarządzanie szkołami*

Tak, jak ma to miejsce w wielu organizacjach, których zarządzanie oparte jest na zasadzie podziału kompetencji, umiejętności przywódczych wymaga się od wszystkich przedstawicieli pracowników piastujących stanowiska o wysokim stopniu odpowiedzialności. Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie:

- określania i promocji innowacji i najlepszych praktyk dla skutecznego kierowania szkołami.

1.3.3. Priorytet 3: Wspieranie przedsiębiorczości i związków ze światem pracy

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określenia i promocji innowacji i najlepszych praktyk w zakresie kultury przedsiębiorczości i utworzenia powiązań pomiędzy szkołami i światem pracy. Sieci powinny obejmować następujące elementy:

- określenie sposobów rozwijania inicjatywności i przedsiębiorczości wśród osób uczących się i nauczycieli;
- udane przejście pomiędzy kształceniem początkowym, a dalszym kształceniem i szkoleniem, obejmujące poradnictwo zawodowe i doradztwo;
- wykorzystywanie i upowszechnianie wyników projektów w ramach programu Comenius oraz innych europejskich działań w ramach obszaru „szkoła i świat pracy”;
- wymiana doświadczeń i tworzenie sieci między zainteresowanymi stronami (ekspertami, instytucjami itp.) w celu maksymalizacji wkładu szkół w zmniejszanie bezrobocia wśród młodych osób.

1.3.4. Priorytet 4: Kształtowanie środowiska edukacji cyfrowej pozwalającej na zdobycie kompetencji kluczowych

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określania i promocji innowacji oraz najlepszych praktyk dotyczących kształtowania i wdrażania elementów środowiska edukacji cyfrowej. Sieci te powinny skupiać się na:

- określaniu nowych metod i sposobów nauczania i uczenia się z wykorzystaniem TIK;
- promocji cyfrowych treści dydaktycznych odnoszących się do kompetencji kluczowych oraz zachęcaniu nauczycieli do kreatywnego korzystania z cyfrowych technologii i dostępnych zasobów;
- zbieraniu, walidacji i rozpowszechnianiu materiałów cyfrowych oraz integrowania ich w pracę związaną z działalnością placówek szkolnych lub narodowych i regionalnych systemów edukacji;
- świadczeniu usług i porad związanych z prawami autorskimi, licencjami, zapewnianiem jakości, partnerstwami publiczno-prywatnymi i wielojęzycznością.

1.3.5. Priorytet 5: Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i technicznych

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określania i promocji innowacji i najlepszych praktyk dotyczących atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i technicznych. Sieci te powinny skupiać się na:

- zwiększaniu atrakcyjności przedmiotów ścisłych i technicznych dla uczniów;
- opracowywaniu i udostępnianiu informacji na temat ścisłych i technicznych kierunków studiów oraz związanej z nimi dalszej kariery zawodowej;
- zmniejszaniu dysproporcji płci wśród studentów kierunków ścisłych i w zawodach z nimi związanych.

1.3.6. Priorytet 6: Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określania i promocji innowacji i najlepszych praktyk dotyczących rozwijania kształcenia specjalnego w celi integracji społecznej wszystkich osób.

Sieci powinny skupić się na wzmacnianiu wsparcia dla uczniów o specjalnych potrzebach uczestniczących w ogólnym systemie szkolnictwa.

1.3.7. Priorytet 7: Przedwczesne zakończenie nauki szkolnej

Sieci powinny być forum/platformą dla wspólnej debaty i współpracy europejskiej w zakresie określania i promocji innowacji i najlepszych praktyk dotyczących zjawiska przedwczesnego kończenia nauki szkolnej. Sieci te powinny skupiać się na:

- zmniejszaniu zakresu zjawiska przedwczesnego zakończenia nauki szkolnej, np. na poziomie szkół oraz na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym;
- różnicowaniu metod zwalczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki szkolnej, np. opartych na wieku, płci, szczególnemu pochodzeniu itp.;
- szkoleniu nauczycieli i innych pracowników szkół w zakresie wczesnego wykrywania czynników wpływających na przedwczesne zakończenie nauki szkolnej oraz działań temu zapobiegających;
- metodach postępowania wspólnych z metodami polityki społecznej i usług społecznych służących zwalczaniu zjawiska przedwczesnego kończenia nauki szkolnej;
- zwiększaniu roli skutecznego poradnictwa mającego na celu zmniejszenie skali zjawiska przedwczesnego kończenia nauki szkolnej;
- stosowaniu edukacji pozaformalnej, jako metody poprawienia indywidualnych wyników w nauce.

2. ERASMUS – SZKOLNICTWO WYŻSZE, W TYM KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

Strategia UE w zakresie szkolnictwa wyższego ma na celu wspieranie reform systemów szkolnictwa wyższego państw członkowskich, tak aby były one bardziej spójne i w lepszym stopniu odpowiadały potrzebom społeczeństwa opartego na wiedzy. Reformy są bowiem niezbędne dla sprostania wyzwaniom związanym z globalizacją oraz dla szkolenia i zmian kwalifikacji europejskiej siły roboczej. Powinny one umożliwić instytucjom szkolnictwa wyższego odgrywanie właściwej roli w Europie opartej na wiedzy oraz przyczynianie się do osiągnięcia celów strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

W ramach rozważań nad kwestią modernizacji uniwersytetów, Komisja określiła trzy główne obszary reform szkolnictwa wyższego:

- reforma programów nauczania: system trójstopniowy (studia licencjackie – magisterskie – doktoranckie), nauka oparta na kompetencjach, elastyczne ścieżki nauki, uznawanie kwalifikacji i kompetencji, mobilność, spójność z procesem bolońskim;
- reforma systemu zarządzania: autonomia i odpowiedzialność finansowa instytucji szkolnictwa wyższego, partnerstwa strategiczne, zapewnianie jakości;
- reforma systemu finansowania: zróżnicowane dochody instytucji szkolnictwa wyższego, czesne, stypendia i pożyczki, równość i dostęp, ukierunkowane finansowanie UE.

W maju 2006 Komisja opublikowała komunikat „Realizacja programu modernizacji dla uniwersytetów: edukacja, badania naukowe i innowacje”¹⁷, w którym określono dziewięć środków niezbędnych dla modernizacji instytucji szkolnictwa wyższego, które objęły te trzy obszary reform. Są to: 1) zniesienie barier wokół uniwersytetów w Europie; 2) zapewnianie prawdziwej autonomii i rozliczalności uniwersytetów; 3) dostarczanie bodźców dla ustrukturyzowanych partnerstw ze środowiskiem biznesu; 4) dbanie o właściwe połączenie kwalifikacji i umiejętności dla rynku pracy; 5) zmniejszanie braków w finansowaniu i zwiększanie skuteczności finansowania w dziedzinie kształcenia i badań; 6) zwiększanie interdyscyplinarności i transdyscyplinarności; 7) aktywacja wiedzy poprzez współdziałanie ze społeczeństwem; 8) nagradzanie doskonałości na najwyższym szczeblu; 9) sprawienie, aby europejski obszar szkolnictwa wyższego i europejska przestrzeń badawcza stały się bardziej zauważalne i atrakcyjne w świecie. Te postulaty znalazły swoje potwierdzenie w konkluzjach i rezolucjach Rady, a sprawozdanie Komisji dla Rady dotyczące rezolucji Rady z dnia 23 listopada 2007 r. w sprawie unowocześniania szkół wyższych, by zwiększyć konkurencyjność Europy w światowej gospodarce opartej na wiedzy¹⁸ stanowiło uaktualnienie inicjatyw w zakresie szkolnictwa wyższego.

Zachęca się instytucje szkolnictwa wyższego do pełnego udziału w „trójkącie wiedzy” (edukacja, badania naukowe i innowacje) oraz do uczestnictwa w projektach koncentrujących

¹⁷ COM(2006)208

¹⁸ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/com/680_pl.pdf

się na intensywnej współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami. Priorytet ten został podkreślony poprzez powołanie Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii¹⁹, ale odnosi się też bardziej ogólnie do szkolnictwa wyższego. Zainicjowane przez Komisję Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw oraz związany z nim komunikat Komisji²⁰ mają również na celu wzmocnienie współpracy w tej dziedzinie.

Szczególnie ważne pozostaje wdrożenie „Zalecenia w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym” z 2006 r.²¹ oraz europejskich ram kwalifikacji, jak również wzmocnienie ich powiązań z ramami kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Strategia lizbońska i proces boloński nadal stanowią ramy dla programu działań w zakresie szkolnictwa wyższego przy należyтым uwzględnieniu wniosków UE i bolońskich spotkań ministerialnych.

Mając na względzie nacisk polityczny na promowanie mobilności, Zieloną księgą w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi, opublikowaną w lipcu 2009 r., rozpoczęto debatę na temat zwiększenia możliwości związanych z mobilnością młodych ludzi²².

Wprowadzenie: szczegółowe i operacyjne cele programu Erasmus

Szczegółowe cele programu Erasmus określono w art. 21 ust. 1 decyzji ustanawiającej program. Są to:

- a) wspieranie realizacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego;
- b) wzmocnianie wkładu szkolnictwa wyższego oraz kształcenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego w proces innowacji.

Cele operacyjne programu Erasmus określono w art. 21 ust. 2 decyzji ustanawiającej program. Są to:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności studentów oraz pracowników dydaktycznych w całej Europie, tak by do roku 2012 co najmniej 3 miliony osób wzięły udział w mobilności studenckiej w ramach programu Erasmus i poprzedzających go programów;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy wielostronnej pomiędzy szkołami wyższymi w Europie;
- c) zwiększanie stopnia przejrzystości i zgodności kwalifikacji nabytych w szkołach wyższych ogólnych i zawodowych w Europie;
- d) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a przedsiębiorstwami;

¹⁹ <http://eit.europa.eu>

²⁰ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/business/com158_en.pdf

²¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, Dz.U. L 64 z 4.3.2006.

²² Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zgromadzonych w Radzie w dniu 21 listopada 2008 r. w sprawie mobilności młodzieży.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0006:0009:EN:PDF>

- e) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia i szkolenia na poziomie szkolnictwa wyższego oraz przenoszenia tych praktyk, w tym również z państwa uczestniczącego w programie, do innych państw;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

Priorytety działań programu Erasmus

2.1. Mobilność

Mobilność studentów, w tym praktyki studentów w przedsiębiorstwach oraz mobilność nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych

Mobilność studentów i pracowników dydaktycznych odgrywa kluczową rolę w budowie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Instytucje uczestniczące w programie Erasmus zostały wezwane do zwiększenia zarówno mobilności studentów w zakresie studiów oraz praktyk - tak aby do roku 2012 liczba studentów uczestniczących w programie wyniosła 3 miliony – jak i mobilności nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych.

Organizacje szkolnictwa wyższego zobowiązane są zapewnić wysoką jakość organizacji mobilności studentów i pracowników, jak zostało to określone w Karcie uczelni Erasmus oraz Europejskiej Karcie na rzecz Jakości Mobilności²³.

W mobilności studentów nie określono na poziomie wspólnotowym priorytetowych obszarów tematycznych dla dyscyplin akademickich, ale władze krajowe mogą ogłosić priorytety właściwe dla danego kraju. Zasadniczym celem jest tu osiągnięcie w UE równowagi pod względem geograficznym i przedmiotowym.

Intensywne programy w ramach programu Erasmus

Priorytetowo traktowane będą programy, które:

- stanowią część zintegrowanych programów nauczania prowadzących do uzyskania uznanego podwójnego lub wspólnego tytułu (z wyjątkiem kursów magisterskich Erasmus Mundus, które nie kwalifikują się do tej kategorii);
- reprezentują wysoce wielodyscyplinarne podejście;
- skupiają się na dziedzinach, w których liczba osób studiujących w ramach programu Erasmus jest obecnie niewystarczająca²⁴.

Uwaga: Działanie to nie przewiduje możliwości ustalania priorytetów na poziomie krajowym.

²³ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/961/WE): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0005:0009:PL:PDF>.

²⁴ Dziedziny, w których liczba osób studiujących jest zbyt wysoka to: studia z dziedziny biznesu, nauki społeczne, nauki humanistyczne, języki i prawo.

Intensywne kursy językowe w ramach programu Erasmus (EILC)

W ramach tego działania nie określono priorytetów tematycznych.

2.2. Projekty wielostronne

Priorytetowo traktowane będą projekty koncentrujące się na dziedzinach i kwestiach w niewystarczającym stopniu objętych projektami finansowanymi już w ramach tego działania. Kompendia projektów są dostępne na stronie:

http://eacea.ec.europa.eu/lfp/erasmus/erasmus_compendia_en.html

2.2.1. Projekty związane z opracowywaniem programów nauczania (RPN)

Projekty RPN wspierają opracowanie:

- zintegrowanych programów obejmujących pełen cykl studiów (studia licencjackie, magisterskie lub doktoranckie), prowadzących do uzyskania uznanego podwójnego lub wspólnego tytułu;
- programów nauczania i modułów służących kontynuacji nauki;
- modułów nauczania w wysoce interdyscyplinarnych dziedzinach.

Mogą one dotyczyć dowolnej dziedziny nauki.

Projekty odnoszące się do co najmniej jednego z poniższych punktów będą traktowane priorytetowo:

- moduły i programy, które wyraźnie definiują i promują efekty nauki i uzyskiwane kompetencje (charakterystyczne dla danego przedmiotu lub ogólne) zgodnie z krajowymi i europejskimi ramami kwalifikacji, mające na celu zaspokojenie przyszłych potrzeb rynku pracy
- programy i moduły, które wykorzystują narzędzia i usługi TIK, umożliwiające kształcenie na odległość i wirtualną mobilność studentów i pracowników.

2.2.2. Projekty skupiające się na współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami

Projekt współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego i przedsiębiorstwami wspiera działania mające na celu łączenie tych instytucji z partnerami spoza środowiska akademickiego: przedsiębiorstwami (w szczególności MŚP), organizacjami zawodowymi, izbami handlowymi, partnerami społecznymi lub organami lokalnymi/regionalnymi.

Priorytetowo traktowane będą projekty, które:

- wzmacniają związek pomiędzy studiami a przyszłymi umiejętnościami i potrzebami rynku pracy, na przykład poprzez ocenę przyszłych potrzeb rynku oraz promowanie udziału biznesu w opracowywaniu programów nauczania, zgodnie z treścią inicjatywy „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”²⁵;

²⁵ Komunikat Komisji, COM(2008)868 z dnia 16 grudnia 2008 r.; http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/com868_pl.pdf

- rozwijają usługi edukacyjne, takie jak specjalne programy dla uaktualniania wiedzy i umiejętności pracowników (w tym umiejętności językowych służących zwiększaniu konkurencyjności);
- rozwijają usługi dla studentów niestacjonarnych;
- promują mobilność, przedsiębiorczość, kreatywne myślenie i innowacyjne rozwiązania jako element programu nauczania dla studentów i jako umiejętności, które powinni posiadać nauczyciele i naukowcy.

2.2.3. *Projekty wspierające modernizację instytucji szkolnictwa wyższego*

Projekty modernizacyjne wspierają działania, których celem jest zwiększenie atrakcyjności tych instytucji oraz dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy, obywateli i społeczeństwa jako całości.

Priorytetowo traktowane będą projekty wspierające instytucje szkolnictwa wyższego w opracowywaniu jednego lub kilku z poniższych elementów:

- strategię uczenia się przez całe życie (łącznie szkolnictwo wyższe z ofertą i certyfikacją kształcenia i szkolenia zawodowego), wspierające przeobrażanie się instytucji szkolnictwa wyższego w „centra kształcenia ustawicznego” i „centra kształcenia otwartego ” w ich regionach;
- polepszenie procedur umożliwiających dostęp osobom z grup w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej, które skorzystały z kształcenia nieformalnego lub pozaformalnego, lub posiadają inne kwalifikacje, na przykład uzyskane przez zatwierdzenie wcześniejszych doświadczeń;
- przejrzystość misji i wyników uzyskiwanych przez instytucje szkolnictwa wyższego, polepszanie jakości, metod zarządzania lub zróżnicowania finansowania.

2.2.4. *Projekty w ramach „wirtualnego kampusu”*

Projekty w ramach „wirtualnego kampusu” wspierają działania, które wyraźnie wpisują się w globalną strategię skutecznej integracji TIK w uczestniczących w programie instytucjach szkolnictwa wyższego.

Projekty odnoszące się do co najmniej jednego z poniższych punktów będą traktowane priorytetowo:

- opracowywanie i upowszechnianie strategii, metod i sieci decydentów, profesorów, osób prowadzących szkolenie i osób odpowiedzialnych za szkolenie nauczycieli, które mogą być powielone również na poziomie europejskim, służących tworzeniu i utrzymaniu wirtualnych kampusów wspierających uczenie się przez całe życie;
- tworzenie otwartego dostępu do zasobów edukacyjnych oraz zapewnienie należytego rozpatrzenia kwestii organizacyjnych, technicznych i jakościowych, tak aby treści można było upowszechnić i aby były one łatwo dostępne na poziomie wspólnotowym;
- promowanie współpracy i wymiany doświadczeń o strategicznym charakterze pomiędzy decydentami pracującymi nad rozwojem wirtualnych kampusów, ze

szczególnym uwzględnieniem skutków, wartości dodanej oraz korzyści wynikających z wykorzystania TIK.

2.3. Sieci

Istnieją dwa rodzaje sieci programu Erasmus:

- **Sieci akademickie**, tworzone w celu promowania innowacji w poszczególnych dyscyplinach, zbiorach dyscyplin czy obszarach wielodyscyplinarnych.
- **Sieci strukturalne**, tworzone w celu poprawy i modernizacji konkretnego aspektu dostępu do szkolnictwa wyższego, mobilności, organizacji, zarządzania oraz rozwoju trójkąta wiedzy.

Podstawowy zestaw działań, jakie muszą zostać wykonane w każdej sieci, opisano szczegółowo w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”. Wszystkie sieci powinny skupiać stosowną grupę stron zainteresowanych daną tematyką.

Priorytetowo traktowane będą wnioski dotyczące sieci koncentrujących się na dziedzinach i tematyce w niewystarczającym stopniu obecnych w sieciach już finansowanych w ramach tego działania (zob. sekcja 2.3.1).

Priorytetowo traktowane będą następujące rodzaje sieci:

2.3.1. Sieci akademickie

Projekty koncentrujące się na jednej z następujących dziedzin:

- prawo,
- ekonomia,
- literatura,
- związki edukacji z kulturą,
- filozofia,
- matematyka,
- nauka o integracji europejskiej,
- międzykulturowość i wielojęzyczność,
- kształcenie nauczycieli,
- zrównoważony rozwój, w tym zagadnienia dotyczące energii i zmiany klimatu,
- wychowanie fizyczne i sport,
- przedsiębiorczość i innowacja,
- tematy przekrojowe.

2.3.2. Sieci strukturalne

- **Dostęp do szkolnictwa wyższego i mobilność**
Zagadnienia kluczowe obejmują stymulowanie mobilności i poszerzenie dostępu do szkolnictwa wyższego dla osób nie należących do typowych grup osób uczących się, takich jak osoby z grup w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej, osoby pracujące, starsze i posiadające kwalifikacje pozaformalne, ułatwianie dostępu do finansowania nauki oraz uznawanie wcześniej zdobytych doświadczeń w zakresie nieformalnego i pozaformalnego uczenia się.

- **Organizacja i zarządzanie instytucjami szkolnictwa wyższego**
Zagadnienia kluczowe obejmują zwiększanie autonomii i rozliczalności uczelni, poprawę systemów zarządzania pracownikami, a także wdrażanie zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych mechanizmów zapewniania jakości zgodnie z normami i wytycznymi w zakresie zapewniania jakości w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego przyjętymi w Bergen w roku 2005.
- **„Trójkąt wiedzy” – edukacja, badania naukowe i innowacja**
Kluczowe zagadnienia obejmują wzmocnienie związków pomiędzy badaniami naukowymi i nauczaniem w szkolnictwie wyższym a zastosowaniem ich w przemyśle i biznesie, jak również utworzenie centrów kształcenia skupionych wokół uniwersytetów jako siły napędowej regionalnego rozwoju.

3. LEONARDO DA VINCI – KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE ORAZ USTAWICZNE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

Strukturę ramową dla programu Leonardo da Vinci nadal stanowi proces kopenhaski, uaktualniony komunikatem z Bordeaux (2008 r.). Proces skupia się przede wszystkim na zwiększaniu atrakcyjności, jakości i wydajności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawie przejrzystości, systemach informacji i zarządzania, na uznawaniu kompetencji i kwalifikacji oraz na wzmacnianiu wymiaru wspólnotowego w wyżej wymienionych dziedzinach. Do roku 2010 na działalność w ramach programu wpływ będą miały konkretne inicjatywy promujące dalszy rozwój, testowanie i wdrażanie wspólnotowych narzędzi na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego. Obejmują one rozwój i testowanie europejskiego systemu transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), wdrażanie europejskich ram kwalifikacji (EQF) oraz promocję, rozwój i wykorzystanie Europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (EQARF). Działania te mają służyć wzmacnianiu procesu wzajemnego uczenia, współpracy, zaufania, wspierania mobilności oraz wymiany doświadczeń i know-how. Zgodnie z konkluzjami Rady w sprawie mobilności młodzieży (listopad 2008 r.) oraz opublikowaną w czerwcu 2009 r. zieloną księgą na temat mobilności²⁶, szczególną uwagę będzie się przywiązywać do tworzenia możliwości odnoszących się do mobilności młodzieży kształcącej się i szkolącej zawodowo, zwłaszcza osób odbywających szkolenie zawodowe, jak np. praktykantów.

Szczególna uwaga zostanie poświęcona ułatwianiu udziału we wszystkich działaniach programu Leonardo da Vinci **sektorom²⁷, organizacjom partnerów społecznych i przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich (MŚP).**

Wprowadzenie: szczegółowe i operacyjne cele programu Leonardo da Vinci

Cele szczegółowe programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie uczestników kształcenia i doskonalenia zawodowego w zdobywaniu i wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji mających na celu ułatwienie osobistego rozwoju, zwiększenie szans na zatrudnienie oraz uczestnictwa w europejskim rynku pracy;
- b) wspieranie udoskonalania jakości i innowacyjności w systemach, instytucjach i praktykach w dziedzinie szkolenia i kształcenia zawodowego;
- c) zwiększanie atrakcyjności szkolenia i kształcenia zawodowego oraz mobilności dla pracodawców i poszczególnych osób oraz ułatwianie mobilności pracujących praktykantów.

Cele operacyjne programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

²⁶ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w dniu 21 listopada 2008 r. w sprawie mobilności młodzieży

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0006:0009:PL:PDF>

²⁷ Sektorów odpowiadających kodom i wskaźnikom klasyfikacji działalności gospodarczej Eurostatu (NACE, nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne)

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w początkowym etapie szkolenia i kształcenia zawodowego oraz w kształceniu ustawicznym, tak by zwiększyć liczbę staży w przedsiębiorstwach do co najmniej 80 000 rocznie do końca okresu trwania programu „Uczenie się przez całe życie” ;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy instytucjami lub organizacjami oferującymi możliwości kształcenia, przedsiębiorstwami, partnerami społecznymi i innymi odpowiednimi podmiotami w Europie;
- c) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie szkolenia i kształcenia na poziomie innym niż poziom szkolnictwa wyższego oraz przenoszenia tych praktyk, w tym z jednego państwa uczestniczącego w programie do innych;
- d) poprawa stopnia przejrzystości i uznawania kwalifikacji oraz kompetencji, w tym tych nabytych w drodze kształcenia pozaformalnego i nieformalnego;
- e) zachęcanie do nauki współczesnych języków obcych;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

Należy zauważyć, iż w przypadku działań związanych z mobilnością oraz projektów transferu innowacji w programie Leonardo da Vinci władze krajowe mogą podjąć decyzję o ustaleniu dodatkowych priorytetów, takich jak dziedziny, kraje docelowe itp. Priorytety te muszą być zgodne ze wspólnotowymi priorytetami określonymi w niniejszym dokumencie i uzgodnione z Komisją. Należy je przedstawić w specjalnych krajowych zaproszeniach do składania wniosków lub na stronach internetowych agencji krajowych.

Priorytety działań w ramach programu Leonardo da Vinci

3.1. Mobilność i partnerstwa

Duży nacisk kładzie się na jakość organizacji mobilności, w tym pedagogicznego, językowego i kulturowego przygotowania beneficjentów do pobytu za granicą w oparciu o zasady określone w Europejskiej Karcie na rzecz Jakości Mobilności, a także na ocenę efektów nauki, doradztwa i trwałości środków w celu osiągnięcia jak największej korzyści z doświadczenia mobilności. Z tych działań przygotowawczych w dziedzinie mobilności praktykantów wyciągnięto wnioski, że ta grupa docelowa powinna być szczególnie widoczna w ramach programu Leonardo da Vinci. Podkreśla się istotną rolę kompetentnych organów pośredniczących²⁸ w tych projektach w celu uzyskania ich wysokiej jakości oraz zaangażowania MŚP.

²⁸ Kompetentne organy pośredniczące to wszystkie publiczne lub półprywatne organizacje i grupy interesu, które zajmują się wspieraniem biznesu lub szkoleń w ramach własnej działalności związanej z kształceniem i szkoleniem. Przykładami takich organów są izby rzemieślnicze, izby handlowe, przedstawicielstwa i zrzeszenia przedsiębiorstw, związki zawodowe, urzędy pracy.

Mobilność osób dla celów szkolenia zawodowego oraz mobilność osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym

Działanie to związane jest z mobilnością w celach naukowych i szkoleniowych następujących grup docelowych:

1. stażyści odbywający szkolenie zawodowe
 - A. praktykanci i stażyści odbywający szkolenie zawodowe opierające się na systemie przemiennej nauki i szkolenia poprzez pracę w przedsiębiorstwie
 - B. stażyści odbywający szkolenie zawodowe w szkole
2. osoby pracujące lub szukające pracy i odbywające ustawiczne szkolenie zawodowe
3. mobilność osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym.

Partnerstwa Leonardo da Vinci

Nie określono priorytetów tematycznych.

3.2. Projekty wielostronne

Dwa rodzaje projektów objętych programem Leonardo da Vinci to:

- wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji (zarządzanie zdecentralizowane),
- wielostronne projekty na rzecz rozwoju innowacji (zarządzanie scentralizowane).

Podnoszenie poziomu kompetencji osób z grup ryzyka²⁹ oraz zapewnienie stosowania zasady równości szans uważane są za przekrojowy priorytet dla wszystkich wielostronnych projektów programu Leonardo oraz poniższych priorytetów tematycznych.

We wszystkich wielostronnych projektach projektu Leonardo zachęca się do korzystania z TIK i metod e-learning, ukierunkowanej zawodowo nauki języków obcych (VOLL) i zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (CLIL).

Wielostronne projekty programu Leonardo powinny obejmować jeden z poniższych priorytetów tematycznych:

3.2.1. *Priorytet 1: Przejrzystość i uznawanie kompetencji i kwalifikacji*

Projekty w ramach tego priorytetu mają za zadanie wspierać rozwój krajowych i sektorowych systemów i ram kwalifikacji obejmujących wspólne europejskie narzędzia opracowane w celu promocji przejrzystości i uznawalności kwalifikacji, takich jak portfolio Europass, system ECVET³⁰ oraz europejskie ramy kwalifikacji (EQF). Powinny one wspierać testowanie i wdrażanie następujących elementów takich ram, np. poprzez:

²⁹ Grupy ryzyka to grupy osób mających szczególne problemy na rynku pracy, jak np. osoby, które przedwcześnie zakończyły naukę szkolną, pracownicy o niskich kwalifikacjach, osoby niepełnosprawne, imigranci i osoby pochodzące ze środowisk migracyjnych, mniejszości etniczne

³⁰ System ECVET to techniczne ramy transferu, uznawania oraz – w stosownych przypadkach – akumulacji efektów uczenia się poszczególnych osób, tak by mogły one uzyskać określone kwalifikacje. Narzędzia i metody systemu ECVET obejmują opis kwalifikacji w kategoriach jednostek uczenia się wraz ze związanymi z nimi punktami, proces transferu i akumulacji oraz dokumenty uzupełniające, takie jak porozumienia o programie

- opis kwalifikacji na podstawie efektów uczenia się;
- nanoszenie kwalifikacji uzyskanych w drodze kształcenia i szkolenia zawodowego na osiem poziomów referencyjnych EQF poprzez krajowe ramy i systemy kwalifikacji;
- opracowywanie operacyjnych i dających się przekazać metod i wytycznych służących opracowaniu opisów kwalifikacji z uwzględnieniem jednostek odpowiadających efektom uczenia się, połączonych z przyznawaniem punktów, opartych na specyfikacjach technicznych ECVET;
- testowanie kwalifikacji opartych na sektorowych i międzysektorowych efektach uczenia się, którym towarzyszą procedury oceny, transferu i akumulacji efektów uczenia się uzyskanych w sposób formalny, nieformalny i pozaformalny;
- opracowywanie programów kształcenia i szkolenia zawodowego z elastycznymi mechanizmami walidacji, transferu i uznawania efektów uczenia się z wykorzystaniem zasad ECVET;
- połączenie i dalszy rozwój wspólnotowych narzędzi i struktur bądź ich zastosowanie w poszczególnych sektorach.

3.2.2. Priorytet 2: Podnoszenie jakości i atrakcyjności systemów i praktyk związanych z kształceniem i szkoleniem zawodowym

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny:

- rozwijać zrównoważone i dające się przekazać, konkretne instrumenty operacyjne oparte na Europejskich ramach odniesienia na rzecz zapewniania jakości³¹;
- opracowywać konkretne wytyczne dotyczące Europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (EQARF) dla ich użytkowników, w szczególności osób prowadzących szkolenia;
- rozwijać i testować procesy zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym opartym na Europejskich ramach odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (EQARF) oraz powiązanych z procesem certyfikacji i Europejskim systemem transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym;
- promować wysoką jakość ścieżek kształcenia i szkolenia zawodowego prowadzącego do łatwego wejścia na rynek pracy lub na dalszy etap szkolnictwa wyższego, jak również promować poradnictwo i doradztwo na wszystkich poziomach;
- zwiększać zarządzanie i atrakcyjność systemów kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez zwiększoną współpracę z partnerami społecznymi i wszystkimi właściwymi zainteresowanymi stronami.

zajęć, wykazy ocen oraz przewodniki dla użytkowników systemu ECVET:
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm.

³¹ Europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewnienia jakości to system odniesienia mający pomagać państwom członkowskim i krajom uczestniczącym w rozwoju, poprawie, monitorowaniu i ocenianiu ich własnych systemów i praktyk na podstawie wspólnych zasad i kryteriów: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1134_en.htm.

3.2.3. ***Priorytet 3: Rozwój umiejętności zawodowych z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy - Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy***

Projekty w ramach tego priorytetu powinny promować ścisłe związki ze światem pracy w celu skutecznego przystosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Projekty powinny mieć na celu lepszą identyfikację i przewidywanie sektorowych potrzeb dotyczących umiejętności i kompetencji oraz ich integrację w ofercie kształcenia i szkolenia zawodowego. Oznacza to również promowanie łączenia nauki z pracą. Priorytet ten powinien wspierać wdrożenie strategii „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”³². Wnioski powinny zawierać następujące elementy:

- wspieranie zaangażowania poszczególnych zainteresowanych stron w proces dostosowania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz systemów kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem zmian systemowych, takich jak przejście na system oparty na efektach uczenia się i kompetencjach;
- rozwijanie i testowanie wspólnych metod i systemów umożliwiających przewidywanie potrzeb związanych z umiejętnościami, w tym potrzeb występujących na poziomie sektorowym, z udziałem przedsiębiorstw, organizacji sektorowych, partnerów społecznych w kształceniu i szkoleniu zawodowym;
- wspieranie łączenia nauki z życiem zawodowym poprzez promowanie w pracy środowiska bardziej przyjaznego nauce, szkoleń w miejscu pracy oraz ścieżek praktyk jako podstawy dla rozwoju umiejętności zawodowych istotnych w świetle potrzeb rynku pracy.

3.2.4. ***Priorytet 4: Rozwój umiejętności i kompetencji nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i opiekunów w systemie kształcenia i szkolenia zawodowego***

W ramach tego priorytetu projekty powinny uwzględniać potrzebę rozwijania umiejętności i kompetencji osób zajmujących się kształceniem, szkoleniem i poradnictwem zawodowym, w tym ich ustawiczne doskonalenie zawodowe i naukę języków obcych. Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny:

- rozwijać rolę osób zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym w reagowaniu na zmiany systemowe, takie jak przejście na system oparty na wynikach w nauce i uzyskanych kompetencjach;
- wzmacniać powiązania pomiędzy osobami zajmującymi się zawodowo kształceniem i szkoleniem zawodowym a światem pracy (przedsiębiorstwa, sektory zawodowe itp.);
- rozwijać umiejętności pedagogiczne takich osób i ich zaangażowanie w kształtowanie programów nauczania;
- pomagać w uzyskaniu kompetencji, które umożliwią osobom zawodowo zajmującym się kształceniem i szkoleniem zawodowym nauczanie kompetencji przekrojowych takich, jak kompetencje wymienione w zaleceniu w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie z 2006 r.

Działanie to pomoże państwom członkowskim osiągnąć poziomy odniesienia wyznaczone dla programu kształcenia i szkoleń do roku 2010.

³² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/com868_en.pdf

3.3. Sieci

W ramach tego działania projekty powinny umacniać współpracę pomiędzy podmiotami kształcenia i szkolenia zawodowego, przedsiębiorstwami, sektorami gospodarki, partnerami społecznymi i instytucjami szkoleniowymi na szczeblu sektorowym.

3.3.1. *Sieci ECVET*

W celu wsparcia metod testowania europejskiego systemu transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET)³³, wnioski powinny dotyczyć rozwoju sieci z udziałem właściwych zainteresowanych stron (organów przyznających kwalifikacje, ośrodków szkoleń). Priorytetowo będą traktowane sektory, które są już zaangażowane w projekty pilotażowe ECVET, a także 8 następujących sektorów:

- Produkcja i obsługa pojazdów
- Handel międzynarodowy
- Produkcja, w szczególności w przemyśle chemicznym
- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- Transport i magazynowanie (logistyka)
- Budownictwo
- Zakwaterowanie
- Sztuka, rozrywka i rekreacja

3.3.2. *Sieci stron zainteresowanych*

- Identyfikacja, klasyfikacja i rozpowszechnianie dobrych praktyk szkoleniowych w poszczególnych sektorach, które mogą potencjalnie wpłynąć na system kształcenia i szkolenia zawodowego w tych sektorach.
- Rozwój i wzmocnienie współpracy pomiędzy kształceniem i szkoleniem zawodowym oraz światem biznesu, zgodnie z założeniami inicjatywy „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”³⁴.

³³ System ECVET to techniczne ramy transferu, uznawania oraz – w stosownych przypadkach – akumulacji efektów uczenia się poszczególnych osób, tak by mogły one uzyskać określone kwalifikacje. Narzędzia i metody systemu ECVET obejmują opis kwalifikacji w kategoriach jednostek efektów uczenia się wraz ze związanymi z nimi punktami, proces transferu i akumulacji oraz dokumenty uzupełniające, takie jak porozumienia o programie zajęć, wykazy ocen oraz przewodniki dla użytkowników systemu ECVET.

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm

³⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/com868_en.pdf

4. GRUNDTVIG – KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH I INNE ŚCIEŻKI EDUKACJI

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

Ram strukturalnych dla programu Grundtvig dostarcza nadrzędny cel polityki Unii Europejskiej, jakim jest zwiększenie wzrostu gospodarczego, konkurencyjności i integracji społecznej (strategia lizbońska). Celem samego programu Grundtvig jest stworzenie odpowiedzi na podwójne, związane z edukacją wyzwanie: z jednej strony mamy do czynienia z większą liczbą osób dorosłych przedwcześnie kończących naukę szkolną, lub, jak ma to miejsce w przypadku imigrantów, osób, które nigdy nie miały szans na jej otrzymanie, z drugiej zaś strony stajemy przed problemem starzejącego się społeczeństwa. Kształcenie dorosłych pomaga sprostać tym wyzwaniom poprzez umożliwienie obu grupom ludzi poszerzania ich wiedzy i podwyższania kompetencji.

Kształcenie dorosłych jest istotnym elementem procesu uczenia się przez całe życie. Jednocześnie kształcenie i szkolenie dorosłych jest obecnie nie tylko ograniczone, lecz cechuje je także brak właściwej równowagi. Osoby o najniższym poziomie wykształcenia równocześnie najrzadziej uczestniczą w procesie uczenia się. Podczas gdy docelowa wartość odniesienia dla udziału populacji dorosłej w wieku produkcyjnym w uczeniu się przez całe życie wyznaczona została przez państwa członkowskie na poziomie 12,5 % do roku 2010, średni wskaźnik w roku 2007 wyniósł 9,7 % i przy dużych rozbieżnościach pomiędzy poszczególnymi państwami wynoszących od 1,3 % do 32 %.

Aby stawić czoła tym i innym stojącym przed Europą wyzwaniom, takim jak zmiany demograficzne, szybki rozwój niektórych regionów świata oraz ubóstwo połączone z wykluczeniem społecznym, w roku 2006 Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Kształcenie dorosłych: nigdy nie jest za późno na naukę”³⁵. Podkreśla on wagę uczenia się dorosłych, które służy zwiększeniu możliwości znalezienia pracy, ich mobilności na rynku pracy i nabywaniu kluczowych kompetencji, przy jednoczesnej promocji idei społeczeństwa i rynku pracy opartych na integracji społecznej.

We wrześniu 2007 r. Komunikat został uzupełniony planem działania³⁶ określającym, w jaki sposób państwa członkowskie oraz inne zainteresowane strony otrzymujące europejskie wsparcie mogą rozwijać skuteczne i wydajne systemy kształcenia dorosłych. W maju 2008 r. Rada przyjęła zestaw konkluzji w sprawie kształcenia dorosłych³⁷, które wzmacniają i rozwijają strategię Komisji dotyczącą działań w tej dziedzinie.

Podstawowym zadaniem jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i zadbanie o jego większe zrównoważenie. Należy kultywować kulturę wysokiej jakości, poświęcając szczególną uwagę osobom uczącym się, rozwojowi zawodowemu pracowników, instytucjom oraz sposobowi świadczenia usług edukacyjnych. Do motywowania osób dorosłych niezbędne jest wdrożenie systemów uznawania i walidacji wyników uczenia się pozaformalnego. W celu kształtowania przyszłych strategii w tej dziedzinie należy również

³⁵ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/com/2006/com2006_0614pl01.pdf

³⁶ http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_pl.pdf

³⁷ Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie uczenia się dorosłych(2008/C 140/09. Dz.U. C 140/10 z dnia 6 czerwca 2008 r.).

poprawić jakość i porównywalność danych dotyczących potrzeb dorosłych pobierających naukę.

Wprowadzenie: cele szczegółowe i operacyjne programu Grundtvig

Cele szczegółowe programu Grundtvig określone w art. 29 ust. 1 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) odpowiadanie na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie;
- b) pomoc w zapewnianiu osobom dorosłym ścieżek poprawy ich wiedzy i kwalifikacji.

Cele operacyjne programu Grundtvig określone w art. 29 ust. 2 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym oraz pod względem dostępności ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w kształceniu dorosłych, tak by wesprzeć mobilność co najmniej 7 000 tych osób rocznie do końca 2013 r. ;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych w Europie;
- c) zapewnienie alternatywnych możliwości dostępu do kształcenia dorosłych osobom z grup wymagających szczególnego wsparcia oraz marginalnych środowisk społecznych, w szczególności osobom starszym oraz osobom, które zaniechały kształcenia bez osiągnięcia podstawowych kwalifikacji;
- d) ułatwienie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia dorosłych, a także ich transferu, w tym z państwa uczestniczącego do innych państw;
- e) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- f) poprawa metod dydaktycznych oraz zarządzania organizacjami kształcenia dorosłych.

Priorytety programu Grundtvig

4.1. Mobilność i partnerstwa

Mobilność – granty na szkolenia dla pracowników, wizyty i programy wymiany, praktyki, warsztaty, projekty wolontariatu seniorów

Nie ma priorytetowych obszarów tematycznych dla tego działania na poziomie europejskim. Wnioskodawcom zaleca się odwołanie się do informacji znajdujących się na stronie internetowej odpowiedniej agencji krajowej w celu upewnienia się, czy istnieją priorytety krajowe lub inne krajowe zasady związane z tymi działaniami.

Partnerstwa

Nie ma priorytetowych obszarów tematycznych dla tego działania na poziomie europejskim. Wnioskodawcom zaleca się odwołanie się do informacji znajdujących się na stronie internetowej odpowiedniej agencji krajowej w celu upewnienia się, czy istnieją priorytety krajowe lub inne krajowe zasady związane z tymi działaniami.

4.2. Projekty wielostronne

Wsparcie otrzymują projekty oferujące wsparcie innowacyjności lub upowszechniające innowacje i dobre praktyki o wysokim potencjale.

Szczególne pierwszeństwo zostanie przyznane projektom, które przewidują w obrębie swoich wyników organizację szkoleń doskonalenia zawodowego dla pracowników placówek kształcenia dorosłych, które są ich głównym celem lub narzędziem rozpowszechniania innych innowacyjnych rezultatów projektu.

4.2.1. *Priorytet 1: Kompetencje kluczowe*³⁸

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny prowadzić do opracowania konkretnych i możliwych do rozpowszechnienia wyników (metod, narzędzi, materiałów) oraz koncentrować się na:

- poszerzaniu dostępu do umiejętności podstawowych, takich jak umiejętność czytania i pisanie, porozumiewania się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne oraz kompetencje informatyczne;
- pomocy osobom uczącym się w rozwijaniu kompetencji przekrojowych, takich jak kompetencje społeczne i obywatelskie, kulturowe i międzykulturowe oraz związane z przedsiębiorczością w celu przystosowywania się do zmieniającego się społeczeństwa i wymagań rynku pracy;
- umacnianiu pewności siebie osób dorosłych i promowaniu ich samorealizacji poprzez rozwój ich świadomości kulturowej i zdolności związanych z ekspresją twórczą.

4.2.2. *Priorytet 2: Poprawa jakości kształcenia dorosłych*

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny prowadzić do opracowania konkretnych i możliwych do rozpowszechnienia wyników (metod, narzędzi, materiałów) oraz koncentrować się na:

- identyfikacji potrzeb edukacyjnych nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i pozostałych pracowników;
- poprawie jakości usług świadczonych przez nauczycieli, opiekunów i innych pracowników placówek kształcenia dorosłych, na przykład poprzez kształcenie i doskonalenie zawodowe oraz rozwój odpowiednich kwalifikacji;
- intensyfikacji lokalnej i regionalnej współpracy pomiędzy instytucjami zajmującymi się kształceniem dorosłych, innymi instytucjami kształcenia i przedsiębiorstwami, na przykład w ramach idei „centrów kształcenia”;
- poprawie stopnia dostosowania umiejętności osób dorosłych do potrzeb rynku pracy zgodnie z celami strategii „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”;
- poprawie stopnia zapewnienia jakości usług i działalności instytucji, w tym poprzez opracowanie sposobu zastosowania w kształceniu dorosłych Europejskich ram

³⁸ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), Dz.U. L 394/10 z 30.12.2006. Osiem kompetencji kluczowych to: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna.

odniesienia na rzecz zapewniania jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego³⁹ oraz normami i wytycznymi w zakresie zapewniania jakości w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego⁴⁰.

4.2.3. Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i dostępu do kształcenia dorosłych

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny prowadzić do opracowania konkretnych i możliwych do rozpowszechnienia wyników (metod, narzędzi, materiałów) oraz koncentrować się na:

- motywacji osób uczących się do zaangażowania się w naukę, także poprzez usługi związane z doradztwem, strategię zewnętrzną, kampanie informacyjne oraz współpracę partnerską z przedsiębiorstwami;
- wykorzystywaniu TIK, metod e-learning oraz środków przekazu do zwiększania dostępu do kształcenia osób dorosłych;
- poprawie przejrzystości i wykorzystaniu kwalifikacji zdobytych w ramach kształcenia dorosłych, a także ułatwianiu dostępu do ogólnego i zawodowego szkolnictwa wyższego.

4.2.4. Priorytet 4: Poprawa walidacji poza- i nieformalnego uczenia się

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny koncentrować się na tworzeniu, testowaniu i wdrażaniu metod, narzędzi i materiałów umożliwiających:

- poprawę walidacji wyników poza- i nieformalnego uczenia się przy uwzględnieniu różnych potrzeb uczących się osób dorosłych;
- ułatwienie walidacji poza- i nieformalnego uczenia się osób korzystających z kształcenia dorosłych;
- ocenę sposobu zastosowania obowiązujących ram i zasad, jak np. europejskich ram dla walidacji wyników poza- i nieformalnego uczenia się do kształcenia dorosłych w odpowiedzi na specyficzne potrzeby tej grupy;
- określeniu i upowszechnieniu mechanizmów służących ocenie kompetencji i uznawania formalnego, pozaformalnego i nieformalnego uczenia się migrantów.

4.2.5. Priorytet 5: Promocja uczenia się osób dorosłych wśród migrantów i osób z grup w niekorzystnej sytuacji lub z grup marginalizowanych

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny prowadzić do opracowania konkretnych i możliwych do rozpowszechnienia wyników (metod, narzędzi, materiałów) oraz koncentrować się na:

- opracowywaniu alternatywnych podejść do uczenia się, które integrowałyby lub reintegrowały ze społeczeństwem i rynkiem pracy osoby z grup w niekorzystnej sytuacji lub grup marginalizowanych;
- szerzeniu dobrych praktyk dotyczących edukacji międzykulturowej, uczenia się obywateli marginalizowanych oraz ich językowej, społecznej i kulturowej integracji;

³⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0179:FIN:PL:PDF>

⁴⁰ http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/e4/050221_ENQA_report.pdf

- promowaniu wykorzystania możliwości kształcenia wynikających z uczestnictwa w działalności społeczności lokalnych;
- wykorzystywaniu sportu w celu zapewnienia możliwości nauki osobom z grup w niekorzystnej sytuacji lub grup marginalizowanych.

4.2.6. *Priorytet 6: Nauczanie i uczenie się w późniejszym wieku; uczenie się rodzinne i międzypokoleniowe*

Projekty tworzone w ramach tego priorytetu powinny prowadzić do opracowania konkretnych i możliwych do rozpowszechnienia wyników (metod, narzędzi, materiałów) oraz koncentrować się na:

- przekazywaniu wiedzy, metod i dobrych praktyk związanych z kształceniem seniorów;
- wyposażeniu seniorów w umiejętności potrzebne im do radzenia sobie ze zmianami i utrzymaniu aktywności w społeczeństwie;
- zwiększaniu wkładu osób starszych w naukę innych;
- rozwijaniu innowacyjnych podejść do uczenia się międzypokoleniowego oraz uczenia się w rodzinie.

4.3. Sieci

4.3.1. *Priorytet 1: Uczenie się języków obcych przez dorosłych*

Sieci w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- szerzeniu wiedzy i upowszechnianiu dobrych praktyk w zakresie możliwości uczenia się języków obcych przez dorosłych;
- określaniu obecnych, powstających i przyszłych potrzeb współpracy europejskiej w zakresie uczenia się języków obcych osób dorosłych (włączając w to edukację formalną, nieformalną i pozaformalną);
- opracowywaniu strategii niwelowania przepaści w nauczaniu języków obcych osób dorosłych, tam, gdzie możliwości takiej nauki są obecnie niewystarczające;
- rozwijaniu strategii, schematów i materiałów wspierających kompetencje międzykulturowe pracowników instytucji kształcenia dorosłych;
- upowszechnianiu planów i materiałów szkoleniowych dla osób nauczających dorosłych języków obcych.

4.3.2. *Priorytet 2: Tworzenie sieci akademickich na rzecz kształcenia dorosłych*

W ramach tego priorytetu sieci powinny promować bliską współpracę i tworzenie sieci pomiędzy nauczaniem a badaniami naukowymi związanymi z kształceniem dorosłych, instytucjami zajmującymi się kształceniem osób dorosłych i osobami z niego korzystającymi. Sieci te powinny skupiać się na:

- badaniu i analizowaniu potrzeb w zakresie europejskiego programu nauczania i badań w odniesieniu do uczenia się przez całe życie w ujęciu ogólnym, a szczególnie w odniesieniu do kształcenia dorosłych;
- badaniu, analizowaniu oraz omawianiu bieżących i przyszłych tendencji w zakresie badań na temat kształcenia ustawicznego prowadzonego na poziomie uniwersyteckim;

- identyfikowaniu skutecznych modeli finansowania dla tworzenia sieci akademickich;
- identyfikowaniu i promowaniu bliskiej współpracy oraz tworzenia sieci instytucji szkolnictwa wyższego zajmujących się andragogiką i kształceniem dorosłych;
- rozwijaniu, testowaniu i promowaniu narzędzi zapewniania i zwiększania jakości w kształceniu dorosłych;
- analizie wpływu krajowych reform na sektor kształcenia dorosłych;
- rozwijaniu współpracy i struktur współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego, funkcjonującymi na poziomie europejskim stowarzyszeniami i innymi stronami zaangażowanymi w badania i rozwój działań związanych z kształceniem dorosłych.

4.3.3. *Priorytet 3: Tworzenie sieci zainteresowanych stron w dziedzinie kształcenia dorosłych*

Sieci w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- umacnianiu współpracy pomiędzy instytucjami zajmującymi się kształceniem dorosłych, organizacjami pozarządowymi, społeczeństwem obywatelskim, partnerami społecznymi i decydentami na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i wspólnotowym;
- szerzeniu wiedzy i upowszechnianiu dobrych praktyk w zakresie możliwości kształcenia dorosłych w Europie;
- określaniu obecnych, powstających i przyszłych potrzeb współpracy europejskiej w dziedzinie uczenia się i poradnictwa udzielanego osobom dorosłym;
- odkrywaniu metod i praktyk w dziedzinie zwiększania uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu.

4.3.4. *Priorytet 4: Walidacja i certyfikacja*

Sieci w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- poprawie walidacji wyników poza- i nieformalnego uczenia się przy uwzględnieniu różnych potrzeb uczących się dorosłych;
- ułatwieniu walidacji poza- i nieformalnego uczenia się osób korzystających z kształcenia dorosłych;
- ocenie, w jaki sposób istniejące ramy i zasady mogą zostać zastosowane do kształcenia dorosłych w odpowiedzi na specyficzne potrzeby tej grupy;
- określeniu i upowszechnieniu mechanizmów służących ocenie kompetencji i uznawania formalnego, pozaformalnego i nieformalnego uczenia się migrantów.

ROZDZIAŁ 2 – PROGRAM MIĘDZYSEKTOROWY

Szczegółowe i operacyjne cele programu międzysektorowego

Cele szczegółowe programu międzysektorowego określone są w art. 32 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są to:

- a) propagowanie współpracy europejskiej w dziedzinach obejmujących co najmniej dwa sektorowe programy szczegółowe;
- b) wspieranie jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia państw członkowskich.

Cele operacyjne programu międzysektorowego, określone w art. 32 ust. 2 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) wspieranie rozwoju strategii i współpracy na szczeblu europejskim w zakresie uczenia się przez całe życie, szczególnie w kontekście procesu lizbońskiego i programu pracy „Edukacja i szkolenia 2010”, a także procesu bolońskiego i kopenhaskiego oraz późniejszych procesów;
- b) zapewnianie dostarczania odpowiedniej ilości porównywalnych danych, informacji statystycznych i analiz w celu wsparcia rozwoju polityki w zakresie uczenia się przez całe życie oraz monitorowanie postępu w realizacji celów uczenia się przez całe życie, a także określanie obszarów wymagających szczególnej uwagi;
- c) propagowanie nauki języków obcych oraz wspieranie różnorodności językowej w państwach członkowskich;
- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) zapewnianie odpowiedniego rozpoznania, przedstawienia i wdrożenia wyników programu „Uczenie się przez całe życie” na szeroką skalę.

1. DZIAŁANIE KLUCZOWE 1 – WSPÓLPRACA STRATEGICZNA I INNOWACYJNOŚĆ

1.1 Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność)

Działanie to skupia się na promocji kultury partnerskiego uczenia się, tj. obserwacji, wymiany i wzajemnego uczenia się na podstawie doświadczeń będących przedmiotem wspólnego zainteresowania na poziomie UE. Zachęca ono do dyskusji na istotne tematy i wpływa na rozwój strategii jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia. Szczególną uwagę przywiązuje się do uczestnictwa osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki i decydentów.

Program wizyt studyjnych opierać się będzie na priorytetach polityki kształcenia i szkolenia, w tym tych określonych przez państwa członkowskie. Ponadto priorytetem objęto ściślej powiązanie kwestii opracowanych w zakresie wizyt studyjnych z procesem wdrażania strategii lizbońskiej, priorytetami programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”, w tym procesami kopenhaskim i bolońskim.

Nowe priorytety związane z wizytami studyjnymi są powiązane z aktualizacją strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia. Wzięto również pod uwagę cztery strategiczne wyzwania, które powinny stanowić podstawę współpracy w zakresie wyznaczania kierunków polityki na poziomie europejskim do 2020 r.

Są to:

- urzeczywistnianie uczenia się przez całe życie i mobilności edukacyjnej;
- poprawa jakości i skuteczności oferty i efektów kształcenia;
- promowanie sprawiedliwości i aktywnej postawy obywatelskiej;
- zwiększanie innowacyjności i kreatywności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia.

Mając na względzie powyższe, głównymi tematami wizyt studyjnych w 2010 r. będą:

- kompetencje kluczowe dla wszystkich, w tym kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- poprawa dostępu, równości, jakości i skuteczności kształcenia i szkolenia;
- zapewnienie atrakcyjności kształcenia i szkolenia oraz polepszenie metod zarządzania szkołami;
- kształcenie i szkolenie dające większe szanse zatrudnienia;
- wdrażanie wspólnych europejskich instrumentów i narzędzi, zasad i ram dotyczących uczenia się przez całe życie, w tym doradztwa przez całe życie;
- tendencje i wyzwania dla strategii dotyczących uczenia się przez całe życie;
- rozwój społeczności wspólnot edukacyjnych, w tym wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces kształcenia i szkolenia;
- promowanie mobilności transgranicznej związanej z procesem uczenia się przez całe życie.

Wykaz tematów dla katalogu 2010-2011 w pełni wpasowuje się w tę strukturę.

1.2 Analizy i badania porównawcze

Do celów tego działania należy przeprowadzenie analiz porównawczych systemów edukacyjnych w UE, tak aby uzyskać odpowiedniej ilości porównywalne dane, dane statystyczne i analizy celem wsparcia rozwoju polityki w zakresie uczenia się przez całe życie oraz monitorowanie postępu w realizacji celów uczenia się przez całe życie, a także określenie obszarów wymagających szczególnej uwagi.

Priorytetowe obszary tematyczne badań porównawczych mających wzmocnić podstawy naukowe dla polityki i praktyki w dziedzinie kształcenia i szkolenia są następujące:

1. Promowanie wysokiej jakości, skuteczności i równości w szkolnictwie wyższym
2. Oferta kształcenia dorosłych: określenie, ocena i promocja jakości organizacji, zarządzania i finansowania nauki osób dorosłych.
3. Uzyskanie kompetencji kluczowych w czasie nauki przedszkolnej i kształcenia obowiązkowego

4. Zapewnienie atrakcyjności i jakości kształcenia i szkolenia zawodowego: zarządzanie systemami kształcenia i szkolenia zawodowego oraz poprawa rozumienia związków pomiędzy nimi, szkolnictwem wyższym i światem pracy.
5. Uzyskanie kompetencji twórczych związanych z procesem uczenia się mających wpływ na innowacyjność na poziomie technicznym, społecznym i instytucjonalnym.
6. Rozwój nowych sposobów oceny kompetencji oraz przewidywanie potrzeb dotyczących przyszłych umiejętności w gospodarce i społeczeństwie; przystosowanie systemów kształcenia i szkolenia do tych potrzeb oraz zapewnienie udanego przechodzenia od kształcenia i szkolenia do rynku pracy.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się na analizach i badaniach w zakresie przedmiotów, które nie są w wystarczającym stopniu objęte ostatnimi, bieżącymi i przyszłymi analizami finansowanymi w ramach tego działania. Przed złożeniem wniosków wnioskodawcy powinni upewnić się, że proponowany temat jeszcze nie był i nie będzie objęty programem innych analiz finansowanych przez programy edukacyjne UE.

Analizy wybrane w ramach tego działania w roku 2007 i 2008 są dostępne na stronie:

http://eacea.ec.europa.eu/lfp/general_information/key_activity_1_en.html#links

Analizy i sprawozdania dotyczące kształcenia i szkolenia, finansowane przez Dyрекcję Generalną ds. Edukacji i Kultury są dostępne na stronie:

http://ec.europa.eu/education/more-information/moreinformation139_en.htm

Zaproszenia do składania ofert w dziedzinie kształcenia, szkolenia i młodzieży są dostępne na stronie:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/calls/tenders_en.html

Analizy sporządzane w ramach sieci Eurydice są dostępne na stronie:

<http://www.eurydice.org>

2. DZIAŁANIE KLUCZOWE 2 – JĘZYKI OBCE

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

Różnorodność językowa jest dziś w Europie sprawą oczywistą. Unia Europejska stara się zachowywać i promować tę kluczową cechę naszych kultur. W zaktualizowanych Europejskich ramach strategicznych na rzecz kształcenia i szkolenia po 2010 r., umiejętność porozumiewania się w językach obcych uznana została za jedną z kompetencji kluczowych. Pracownicy władający językami obcymi i mogący pochwalić się umiejętnościami międzykulturowymi dają europejskim przedsiębiorstwom skuteczną przewagę konkurencyjną na globalnym rynku, zwiększają własne szanse na rynku pracy i są niezbędni dla wzrostu gospodarczego oraz tworzenia lepszych miejsc pracy. Wielojęzyczność sprzyja również rozwojowi osobistemu, wzmacnia obywatelstwo europejskie i spójność społeczną oraz propaguje dialog międzykulturowy, stwarzając możliwości odkrywania innych wartości, przekonań i zachowań. Promocja nauki języków obcych i różnorodności językowej jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe „Języki obce” uzupełnia te programy sektorowe, starając się zaspokajać potrzeby nauczania i uczenia się języków obcych na obszarze pomiędzy co najmniej dwoma sektorami. Wszystkie języki mogą otrzymać wsparcie w ramach programu.

2.1 Projekty wielostronne

Projekty międzysektorowe muszą uzupełniać przynajmniej dwa z czterech wymienionych wcześniej programów i skupiać się na wzroście świadomości korzyści płynących z uczenia się języków obcych i wielojęzycznej natury Unii Europejskiej, na promowaniu dostępu do zasobów niezbędnych w nauce języków i opracowywaniu i rozpowszechnianiu materiałów do nauki języków, w tym kursów internetowych i instrumentów do sprawdzania kompetencji językowych. W miarę możliwości zaleca się wykorzystanie Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego Rady Europy.

Priorytetowo traktować się będzie wnioski poruszające jeden lub kilka z następujących tematów:

- wzmacnianie nabywania kompetencji językowych lub wzrost świadomości dotyczącej rzadziej używanych języków europejskich, w tym języka romskiego;
- wzmacnianie nabywania kompetencji językowych w celu poprawy międzykulturowego dialogu w Europie;
- wspieranie kompetencji językowych istotnych dla miejsca pracy w celu poprawy integracji pracowników w przedsiębiorstwach oraz wzmocnieniu konkurencyjności Europy;
- opracowywanie i promocja metod nauczania służących motywowaniu osób uczących się języków obcych i zwiększania ich zdolności uczenia się języków, w szczególności poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

2.2 Sieci

Sieci międzysektorowe przyczyniają się do wdrożenia europejskiej polityki językowej. Promują naukę języków obcych i różnorodność językową, stanowią wsparcie dla wymiany

informacji na temat innowacyjnych technik i dobrych praktyk, zwłaszcza wśród decydentów i kluczowych instytucji zajmujących się kształceniem, a także służą adaptacji i upowszechnianiu wyników powstałych wcześniej projektów wśród potencjalnych użytkowników (organy publiczne, instytucje, przedsiębiorstwa, osoby uczące się języków obcych itp.).

Priorytetowo traktowane będą wnioski poruszające jeden lub kilka z następujących tematów:

- dobre praktyki służące poprawie dialogu międzykulturowego i integracji społecznej w Europie poprzez nauczanie i uczenie się języków obcych;
- dobre praktyki dotyczące nauki języków dla osób słabo wykształconych, o niskich predyspozycjach do nauki;
- dobre praktyki dotyczące nauki języków osób o specjalnych potrzebach.

3. DZIAŁANIE KLUCZOWE 3 – TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE (TIK)

Wprowadzenie: kontekst strategiczny

Promocja technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) dla potrzeb uczenia się jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe TIK uzupełnia te programy, wykorzystując TIK dla potrzeb uczenia się w wymiarze międzysektorowym.

Działanie zwraca uwagę na możliwości wykorzystania TIK jako katalizatora zmian i innowacji społecznych i edukacyjnych. Nie chodzi tu tylko o technologię, ale przede wszystkim o to, w jaki sposób TIK może wspomagać proces uczenia się (np. symulacje, nauka przez odkrycia, zachęcenie osób, które przedwcześnie zakończyły naukę szkolną, do jej ponownego podjęcia, umożliwienie kształcenia poza środowiskiem szkolnym, elastyczne kształcenie ustawiczne w celu zniwelowania cyfrowej przepaści cywilizacyjnej).

Państwa członkowskie osiągnęły duży postęp w dziedzinie TIK dla edukacji od czasu sformułowania strategii lizbońskiej. Niemal wszystkie instytucje edukacyjne i szkoleniowe są wyposażone w TIK i połączone przez TIK w sieci. Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia, aby potencjał TIK w dziedzinie wsparcia innowacyjnych metod pedagogicznych, szerzenia dostępu do uczenia się przez całe życie i zarządzania systemami kształcenia mógł być w pełni realizowany. To pozwoliłoby na zoptymalizowanie korzyści płynących z dotychczasowych inwestycji związanych z tymi technologiami.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 3: TIK

3.1 Projekty wielostronne

Priorytetowo traktowane będą następujące obszary tematyczne:

3.1.1 Priorytet 1: Określanie i wdrażanie innowacyjnych sposobów wykorzystania TIK dla celów uczenia się przez całe życie, zwłaszcza w grupach objętych ryzykiem wykluczenia

TIK umożliwiają ludziom rozszerzanie ich więzi społecznych, co stanowi duży potencjał dla nauki. Proces uczenia się jest przede wszystkim procesem społecznym. Uczenie się na własną rękę i nieformalne, partnerskie uczenie się to ważne sposoby rozwoju e-umiejętności i kompetencji informatycznych. Technologie informacyjno-komunikacyjne są jednak również coraz bardziej istotne w kształceniu formalnym. Coraz popularniejsza staje się nowa generacja platform i narzędzi sieciowych opartych na TIK („Web 2.0” i inne nowe możliwości). Za przykłady mogą służyć weblogi, wiki, podcasty, tzw. oprogramowanie społeczne, wirtualne społeczności, a także narzędzia takie jak telefony komórkowe. Są łatwe w użyciu, dostępne w przystępnej cenie i coraz bardziej rozpowszechnione, zwłaszcza wśród osób objętych ryzykiem wykluczenia społecznego (osoby przedwcześnie kończące naukę szkolną, mniejszości etniczne, osoby starsze itp.), oferują więc potencjał (ponownego) włączenia grup zagrożonych wykluczeniem do usług publicznych, nauki i zaangażowania obywatelskiego.

Projekty powinny obejmować:

- rozwijanie i wdrażanie eksperymentalnych metod dydaktycznych związanych z nowymi trendami i narzędziami, w tym analizę ich oddziaływania na efekty uczenia się, zachowania i preferencje uczących się oraz realizację szerszych celów polityki edukacyjnej, takich jak jakość, równość, integracja, skuteczność, tolerancja itd.;
- analizy porównawcze istniejących praktyk w celu określenia nadających się do przeniesienia na inne dziedziny dobrych praktyk i czynników sukcesu.

3.1.2 Priorytet 2: TIK jako katalizator innowacyjności i kreatywności w procesie uczenia się przez całe życie

Zaszczepianie w ludziach zdolności do tworzenia innowacji wymaga nowatorskich strategii w dziedzinie uczenia się i nauczania opartych na podejściach promujących aktywne uczenie się, takich jak rozwiązywanie problemów, odkrywanie, uczenie się przez praktykę, uczenie się eksperymentalne, krytyczne myślenie i kreatywność. Nauka wspomagana przez technologie informacyjno-komunikacyjne może stanowić doskonałe wsparcie dla takich nowatorskich podejść. Projekty powinny zakładać opracowanie innowacyjnych metod dydaktycznych w zakresie rozwijania umiejętności uczenia się i wzmocnienia zdolności tworzenia innowacji.

Priorytetowo traktowane będą projekty określające i wykorzystujące oparte na TIK rozwiązania z zakresu uczenia się poprzez podjęcie jednego lub kilku z następujących zagadnień:

- stymulowanie kreatywności w sytuacji, w której osoba ucząca się uczy się dzięki kreatywnej ekspresji oraz krytycznemu i lateralnemu myśleniu mającemu na celu tworzenie nowych pomysłów i innowacyjnych rozwiązań;
- promowanie metod polegających na zadawaniu pytań i rozwiązywaniu problemów, kiedy to osoba ucząca się uczy się poprzez eksperymenty wykonywane w rzeczywistych lub wirtualnych warunkach;
- wspieranie uczenia się samodzielnego, niezależnego i na odległość, w okolicznościach, gdzie osoby uczące się mogą stosować swą wiedzę bezpośrednio w praktyce;
- wspieranie nauki opartej na współpracy, w grupach, w celu rozwiązywania złożonych problemów wymagających kreatywnych i innowacyjnych rozwiązań.

3.2 Sieci

Priorytetowo traktowane będą sieci mające na celu:

3.2.1 Priorytet 1: Podjęcie zagadnień międzysektorowych związanych z łączeniem wspólnot edukacyjnych z wykorzystaniem TIK w sposób innowacyjny

Idea wspólnoty edukacyjnej zyskuje na popularności dzięki coraz silniejszym więziom, jakie tworzą się pomiędzy szkołą, domem, miejscem pracy i społecznościami lokalnymi. Jest ona centralnym elementem powstających w Europie usług i infrastruktury TIK.

Priorytetowo traktowane będą wnioski poruszające co najmniej jedno z następujących zagadnień:

- dzielenie się wiedzą i wdrażanie partnerstw obejmujących wszystkie strony zaangażowane w nauczanie oparte na wykorzystaniu TIK, przy uwzględnieniu zarówno elementu popytu, jak i podaży (np. angażujące zarówno wydawców, jak i osoby zajmujące się tworzeniem cyfrowych pomocy edukacyjnych na zasadach pracy doraźnej);
- oferowanie porad i wsparcia w kwestiach międzysektorowych związanych z wykorzystaniem treści i usług cyfrowych w kontekstach nauki formalnej, nieformalnej i pozaformalnej, takich jak zagadnienia prawne związane z prawami własności intelektualnej, standardy jakości, elektroniczne ocenianie i elektroniczne portfolio;
- rozwijanie innowacji edukacyjnych w oparciu o możliwości TIK w zakresie wspierania nowych strategii pedagogicznych i ich dostosowywania do zmian społecznych i ekonomicznych, nowych umiejętności uczenia się i zarządzania zmianami.

3.2.2 Priorytet 2: Umocnianie połączeń pomiędzy TIK i zdolnościami w zakresie kreatywności i innowacyjności

Coraz większego znaczenia nabiera wspólna płaszczyzna istniejąca pomiędzy nowymi sposobami wykorzystania TIK w kształceniu i szkoleniu a nowymi możliwościami, jakie one stwarzają dla propagowania kreatywności i innowacyjności wśród osób indywidualnych, grup i organizacji w całej Europie.

Priorytetowo traktowane będą wnioski poruszające jedno lub kilka z następujących zagadnień:

- dzielenie się wiedzą i wdrażanie eksperymentalnych strategii kształtowania kreatywności i innowacyjności poprzez wykorzystanie TIK;
- oferowanie usług z zakresu poradnictwa i wsparcia instytucjom i osobom zaangażowanym w pracę w tym obszarze;
- określanie dobrych praktyk i dostarczanie analiz przykładów strategii w uczeniu się i nauczaniu, będących podstawą zdolności innowacyjnych;
- zaangażowanie w działalność promocyjną i działania mające na celu zwiększanie świadomości społecznej, ułatwianie dialogu między zainteresowanymi stronami oraz wspieranie upowszechniania osiągniętych na poziomie europejskim wyników.

4. DZIAŁANIE KLUCZOWE 4 – UPOWSZECHNIANIE I WYKORZYSTYWANIE WYNIKÓW

Działanie kluczowe „Upowszechnianie i wykorzystywanie wyników” odzwierciedla rosnącą zarówno wśród decydentów jak i instytucji działających w tej dziedzinie świadomość potrzeby zapewnienia jak największej skuteczności finansowanych przez UE projektów i działań w celu wsparcia zaktualizowanej strategii lizbońskiej i wypełnienia programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”. Głównym celem tego działania jest pomoc w stworzeniu ram dla skutecznego wykorzystania wyników na szczeblach lokalnym, sektorowym, regionalnym, krajowym i europejskim. Działalność finansowana w ramach tego działania kluczowego stanowi wsparcie dla upowszechniania i wykorzystywania konkretnych osiągnięć w dziedzinie programów sektorowych i innych działań kluczowych.

Priorytetowo traktowane będą z reguły projekty zakładające zintegrowane podejście w ramach co najmniej dwóch różnych obszarów programu „Uczenie się przez całe życie”, angażujące kluczowych decydentów lub wykazujące potencjał istotnego oddziaływania na szczeblu sektorowym, regionalnym, krajowym lub europejskim.

Priorytetowo traktowane będą **projekty wielostronne** skupiające się na:

- rozwoju odpowiedniej infrastruktury (analiz, mechanizmów, metod nauczania i narzędzi praktycznych) ułatwiających wykorzystanie wyników;
- działań międzysektorowych podejmowanych na poziomie europejskim (w podejściu sektorowym, tematycznym bądź ze względu na grupę użytkowników);
- promowaniu „wykorzystywania wyników” poprzez kluczowe, istniejące już sieci i właściwe organizacje celem przeniesienia i wdrożenia wyników (zwielokrotnienie) lub włączenia ich do głównego nurtu poszczególnych aspektów polityki.

ROZDZIAŁ 3 – PROGRAM JEAN MONNET

Szczegółowe i operacyjne cele programu Jean Monnet

Cele szczegółowe programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 1 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) stymulowanie nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską;
- b) wspieranie istnienia odpowiedniego kręgu instytucji i stowarzyszeń zajmujących się kwestiami integracji europejskiej oraz kształcenia i szkolenia w perspektywie europejskiej.

Cele operacyjne programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 2 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) stymulowanie procesów doskonalenia w nauczaniu, badaniach i debatach w zakresie studiów nad integracją europejską w szkołach wyższych na terenie Wspólnoty i poza jej granicami;
- b) rozszerzanie wiedzy i świadomości w zakresie kwestii integracji europejskiej wśród specjalistów akademickich oraz obywateli europejskich;
- c) wspieranie kluczowych instytucji europejskich zajmujących się kwestiami integracji europejskiej;
- d) wspieranie aktywności renomowanych instytucji i stowarzyszeń europejskich działających na rzecz kształcenia i szkolenia.

DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE NAUCZANIA, BADAŃ I DEBAT PROGRAMU JEAN MONNET

Działanie a) programu Jean Monnet ma na celu stymulację nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów w zakresie integracji europejskiej na poziomie instytucji szkolnictwa wyższego (w Unii Europejskiej i poza nią). Celem jest tu zwiększanie wiedzy i świadomości na temat zagadnień integracji europejskiej wśród kadry akademickiej, studentów i obywateli na całym świecie.

a) Projekty dotyczące kształcenia (moduły Jeana Monneta, katedry Jeana Monneta oraz katedry Jeana Monneta *ad personam*)

Priorytetowo traktowane będą projekty, które:

- obejmują tworzenie nowych działań związanych z kształceniem (tj. opracowanie nowych kursów lub nowych programów nauczania)
- obejmują przedłużenie umów z pracownikami dydaktycznymi projektów Jeana Monneta
- są przedstawione przez instytucje szkolnictwa wyższego spoza UE, a w szczególności z krajów, które jeszcze nie uczestniczyły w projektach Jean Monnet
- są otwarte dla studentów z innych instytucji szkolnictwa wyższego (np. mieszczących się w tym samym mieście lub regionie) oraz dla studentów, którzy nie

mają kontaktu z przedmiotami z zakresu integracji europejskiej (np. studentów kierunków ścisłych, inżynieryjnych, medycznych, pedagogicznych, artystycznych lub językowych itp.)

- mają wkład w proces uczenia się przez całe życie (w tym kształcenie dorosłych) i są otwarte na uczestnictwo grup społeczeństwa obywatelskiego (takich jak nauczyciele szkół podstawowych i średnich, dziennikarze, członkowie organizacji zawodowych itp.)
- obejmują studia licencjackie i magisterskie, a także kierowanie badaniami naukowymi w zakresie studiów doktoranckich (ten priorytet stosuje się jedynie do projektów katedry Jeana Monneta i katedry Jeana Monneta *ad personam*).

b) Inne projekty naukowe i badawcze (centra doskonalenia Jeana Monneta, działalność informacyjna i badawcza oraz wielostronne grupy badawcze)

Priorytetowo traktowane będą projekty, które:

- obejmują działania akademickie wykorzystujące wielodyscyplinarne pomoce naukowe;
- wykazują otwartość wobec społeczeństwa obywatelskiego
- obejmują naukowców w trakcie studiów doktoranckich lub mających mniej niż pięć lat doświadczenia pracy po uzyskaniu tytułu doktora
- obejmują tworzenie wspólnych działań transnarodowych oraz powiązań strukturalnych pomiędzy instytucjami naukowymi znajdującymi się w innych krajach
- mają na celu opracowanie wyników badań, których nie można uzyskać poprzez działalność badawczą na poziomie krajowym (ten priorytet stosuje się jedynie do projektów związanych z działalnością informacyjną i badawczą oraz wielostronnych grup badawczych).